

ERDÉSZETI LAPOK

a magyar erdészegylet

K Ö Z L Ö N Y E.

Negyedik évfolyam.

VII. füzet.

Julius 1865.

A kisjenői uradalom erdőségei.

Az orsz. magyar gazdasági egyesület által mult évben kiadott jószágismertetés után nem tartjuk érdektelennek t. olvasóinkat ez uradalom erdőségeivel megismertetni.

A kisjenői uradalom erdőségei Arad vármegyében az északi szélesség $45^{\circ} 59'$ — $46^{\circ} 41'$, a keleti hosszúság $38^{\circ} 34'$ — $40^{\circ} 11'$ fokai közt terülnek el, s általában sík és lapályos fekvésűek. Az egész erdő terület 8928 katastralis hold (1600 □ ölével), melyből azonban a kopár részekre 272 holdat leszámítva, a tulajdonképi erdő-terület 8656 katastralis hold.

Talaja: általában véve mély fekvésű korhanyos iszap talaj, mely $\frac{2}{3}$ részben agyag, $\frac{1}{3}$ részben pedig szik.

Az erdőségek a fehér és fekete kőrös, valamint a Tőz és Szar-tos kiöntéseinek legnagyobb részben ki vannak téve; bár helylyel köz-zel találtatnak oly magasabb fekvésű egyes pontok is, melyek az áradásoktól mentvék. Említett folyók ugyan nem igen hajókázhatók, mindazáltal talp és kalodásfa szállításra kisebb nagyobb mérv-ben alkalmasok; — újabb időben különösen a Feketekőrösön jelen-tékeny faszállítási forgalom kezd kifejlődni.

A kisjenői erdőterület egyes részei a következők:

1. a *somosi* erdő kerület 1375 $\frac{1}{10000}$ hold a fehér Kőrös jobb partján egy tagban fekszik, azonban a többi erdőrészekről külön van szakadva.

2. a *szintyei* terület $1306 \frac{314}{1000}$ hold a Tőz által két részre van osztva;

3. az *ágyai* terület $3139 \frac{960}{1000}$ hold, melynek nyugoti határait a Tőz metszi át;

4. a *miskei* terület két tagban:

a) a *lunka de hulumburi* erdő rész $877 \frac{857}{1000}$ hold;

b) a *lunka de zsósz* erdő rész $1249 \frac{979}{1000}$ hold, egészben tehát $2127 \frac{236}{1000}$ hold a Tőz, Szartos és Leveles folyócskák által határolva;

5. a *zerindi* terület szétszórt részekből van alakulva, nevezetesen:

a) a *zerindi* erdő részecske $79 \frac{717}{1000}$ hold és a *gyertyánosi* erdő rész $202 \frac{356}{1000}$ hold — összesen tehát $281 \frac{1073}{1000}$ hold, egymással közvetlen összeköttetésben a Fekete-Körös jobb partján fekszenek.

b) a *fokerdői* a Fekete-Körös balpartján $704 \frac{1496}{1000}$ hold, a *zerindi* erdő terület tehát egészben $986 \frac{969}{1000}$ hold. —

Az egyes erdő-területek 4 öl szélességű utak által 100 holdas területekre (1100 □ öllel számítva) vannak felosztva, még pedig a mennyire a helyiség engedte többnyire négyszegű rendes formában. Az erdők körülete pedig 4—6 láb széles védárkokkal van körülsánczolva.

A fanelemeket illetőleg: uralkodó a tölgy, — ez után jön a nyír — gyertyán, — elszórtan pedig a kőris és szil; — a miskei területben a szikesebb helyeken cser is fordul elő.

Átlagban véve az erdő 0,5 részét teheti a tölgy, 0,3 részét a nyír, 0,2 részét a többi vegyes neműek. Általában véve pedig a fák szépen diszlenek és sebesen nőnek.

Az erdőkezelés és felügyelés az erdészeti hivatal személyzet közvetlen vezetése és felügyelete alatt áll; — az erdészeti hivatal személyzete következő:

főfelügyelő főerdőmesteri címmel	1
kerületi erdőmester	5
erdész segéd	3
vadászlegény	11

összesen...20

egyen, kik az erdőkezelés minden teendőit megosztva, az erdőmivelést folytonosan fokozott virágzásban tartják.

A fordák a fanövés szerint különbözök: a somosi, szintyei és miskei kerületekben 80 évesek, az ágyai kerületben pedig 100 éves.

A jelenlegi évi *fatermés* 7367 öl (ölét 80 tömköblábbal számítva) — azonban egy pár évtized óta a fakelendőség lanyhulván, alig van rá eset az újabb időben, hogy az egész évi illetőség levágatott volna, — hozzájárult még e körülményhez az, hogy a még mindig tartó folytonos irtások is évente jelentékeny famennyiséget hoznak forgalomba. — Reménylhető azonban, hogy a tiszavidéki vasut a fakelendőséget emelni fogja.

Az uradalmi szükséglet az évi vágásnak rendszerint $\frac{1}{3}$ dára tehető.

Az *eladási piaczkok*, a helybeli kelendőségen felül: Simánd, hol a szeszgyár és serfőzés évente jelentékeny mennyiséget emészt fel, továbbá Békésmegyének faszegényebb vidékei és pusztái.

A favágás november hóban kezdődik, s elegendő munkaerő hiányában rendszerint martius közepén végződik.

A *favágók* rendszerint szabad vállalkozók; — a fa fűrészelte-tik; a fűrészt és rásplyt az uradalom kölcsönzi a munkásoknak.

A *vágásbér* 36 hüvelykes öl tűzi fa után a következő;

a) a hasábfa öle 84 krtól 1 ftig;

b) az ágfa öle 52–62 kr.

Minden tűzi, épület és szerszámfa az illető vágási utra hordatik ki és ott rakatik össze, s egész az elárusításig ott tartatik.

A tűzi fa szállításbère minden különbség nélkül ölenkint 20—30 kr. (De hová? a vágási utra vagy a közelebbi főpiacra? Sz.)

Az eladási árak a különböző kerületek szerint különbözök — azonban mindent egybe számítva több évi átlag után a fa ára a következő:

a) *hasábfa*

egy öl gyertyánfa..... 4 ft. 40 kr.

„ „ tölgyfa..... 3 „ 46 „

b) *ágfa* (Prügelholz)

egy öl első rendű..... 3 ft. 65 kr.

„ „ másod rendű..... 2 „ 63 „

„ „ harmad rendű..... 2 „ 10 „

c) *épületfa*

első rendű egy köbláb 14 kr. 15 kr.

másod rendű „ „ 11 „ 12 „

d) *szerszámfa*

kőris- és szilfa egy köbláb 14 kr. 15 kr.

gyertyánfa „ „ 7 „ 8 „

Erdőmívelési rendszer.

Az erdőmivelés a kisjenői uradalomban 1840-től kezdődik, s a mívelés nemcsak az erdő-foltok és kopár helyek beültetésére s kiegészítésére szorítkozik, hanem egész kerületek is átmíveltetnek; mint például a zerindi kerületben a fokerdői rész.

Nagyobb mérvben a tölgy és kőris tenyésztetnek, míg a csermakk csak úgy szóratik közbe.

Az átmívelés egészben eddig 1864 holdra terjeszkedik, és pedig átmíveltetett

1146 hold tölgy makkvetéssel 1-től 23 éves,

41 „ „ ültetés 1-től 23 éves,

450 „ kőrisfa ültetés 1-től 23 éves,

227 „ tölgy-makkvetés ... 1-től 23 éves,

1864 hold átmívelés 1-től 23 éves.

A mívelési rendszer a következő:

A vágás alá került terület a levágás után 1—2 holdas részekbe osztatik fel és úgy irtatik ki; — az irtás alku szerint holdanként körülbelül 4 ft. készpénzért és a kiirtott fáért hajtatik végre; — a kiirtott terület az irtónak 4 évre bérbe adatik, holdanként 2 ftért azon kikötés mellett, hogy az első három évben csak kapás-növényeket, a 4-dik évben azonban kalásznövényt termesztethet benne.

A négy évi termés után kötelesek a bérlők mindjárt ősszel a földet felszántani és megfogasolni, és jól elkészítve az erdőmivelés alá bocsátani.

A makk 6 lábnyi szélességű sorokban s 1 lábnyi távolságban kapa után rakatik le.

A makk-sorok közei 3—4 évig tengeri termésre fordittatnak azon okból, hogy a tengeri míveléssel a fasorok is folytonosan ingyen míveltessenek, miután a tengeri termelők ez időközre semmi bért sem fizetnek, hanem ezért kötelesek a csemete mívelést annál

pontosabban végrehajtani, a mit annál lelkiismeretesebben meg is tesznek, mert jól tudják, hogy a föld ingyen használatát csak azok kapják meg, a kiknek mívelése után az új ültetvények szépen diszlenek. —

Az első vetés után mutatkozó hiányok kipótolása és foltozása a 3-ik és 4-ik években kezdetik meg s leginkább kőrisfával töltetnek ki, melyek már előre a mívelés alatti tér közelében iskolában neveltetnek.

A 6 lábnyi széles soroknál holdanként 1 mérő — a 4 lábnyi széles soroknál pedig $1\frac{1}{2}$ — $1\frac{1}{3}$ mérő egészséges és csiraképes makk szükségeltetik.

A mívelési költségek, úgy a főmunkát mint a foltozást is ide értve:

a magvetésnél	3—3 ft. 25 kr.
az ültetésnél pedig	5—6 frtba kerülnek holdankint.

A fatermésen kívül vannak mellékjövedelmek is, melyeknek a hizlalás, a gubacs vagy suska termés, a szénatermés és a legeltetés.

A jó makktermés mintegy a 8-dik évben ismétlődik; — a makkoltatást a legeltetést és néha az erdei takarmány termést is az uradalom saját maga szokta felhasználni. A suska termés egyre-másra a 10—12-dik évben szokott újra megjönni.

A vadászat tilos s bizonyos meghatározott szabályok és alapelvek szerint az uradalom által gyakoroltatik.

A mi végre az erdő jövedelmét illeti ez az utóbbi 10 évi átlag szerint — ide számítva az eladásra szánt épület, törzs és szerszám fát, valamint a tűzifát s minden mellék jövedelmeket — nem különben az uradalom szükségletére felhasznált épület szerszám és tüzelő fát, valamint az uradalom által igénybe vett mellék jövedelmeket is együtt és egészben véve

összesen 28,981 ft., a kiadás pedig 11,580 ft.

marad tehát tiszta jövedelem..... 17,401 ft.

melyből egy holdra esik: összes jövedelem .. 3 ft. 34 kr.

kiadás 1 „ 33 „

tehát a holdankénti tiszta jövedelem 2 ft. 01 kr. osztrák értékben.

A kispénői uradalom összes erdőterületének kimutatása.

Fával benőtt	hold	☐ öl	Kopár	hold	☐ öl	Összesen	☐ öl	Épületek és rakhelyek	☐ öl	Hasznot nem hajtó t. i. folyók, árkok stb.	☐ öl	Az erdő területek összesen	☐ öl	A kala- stralis felmérés által meg- határo- zott jöve- delem oszt. ért.	ft.	kr.	Adó ki- számítás 16 %	ft.	kr.	Pollék 1 ft. után 37 1/2 kral	ft.	kr.	Az adó összesen	ft.	kr.	öl	Az összes erdőterület évi fatermése
7073	848	1565	47	8638	895	17	348	272	713	8928	356	9822	—	1671	52	667	57	2339	9	7367							

A kisjenői uradalom 186% — vagy is 1860 július 1-től 1861 június végéig terjedő erdőkezelési jelentése:
186% évi fatermés.

Összesen	Épület és szer- számfa	Egész fatörzsek		Öl f a			Ágfa (Prügelholz)	Rőzsefa (Bürtelholz)	Másod rendü tűzifa				Az erdőből el- lopott fa értéke	Összesen egy ölet 80 közláb- ra számítva
	köbláb	darab		gyertyán- fa 3 láb	tölgyfa 3 láb	tölgyfa 1 1/2 láb			ágfa	hulladék- fa	rőzse	szénfa		
	két fogatu kocsi										öleken			
				öl										
Összesen	15345	71	1712	287 6/8	3149 6/8	175	778 2/8	237 2/8	190	912 1/2	935 1/2	39	10 2/8	5310 3/8

Eszrevételek az egyes vágásokra.

E rovat alatt részletesen elő van sorolva, hogy mindenik kerületben mennyi vágatott, s mennyi esett abból egy holdra s hogy végül mennyit lehetett volna a szabályszerű kezelés mellett levágni. Azon ismertetésből kitűnik, hogy a kisjenői uradalom összes erdősegeinek évenként levágható faterméséből még 4397 öl le nem vágott fülöslege maradt.

Az erdőmivelés és javítás összesen került 936 ft. 99 krba.

A kisjenői uradalmi erdőkből eladott különböző faneműek mennyisége és azok pénzértéke.

	Épület- és szerszámfa köbláb	d a r a b										kéve	szekér				Ö l f a					Rőzse	2-sod rendű tűzifa					Pénzérték	
		Egész törzs	Szálfá és lecz	Abbronsfa	Vágott gerenda	Oszlopfa	Fűrészelt gerenda	Fűrészelt padlófa	Kerítés oszlop	Külvössző	kerítés vessző		borona tövis	kerítés tövis	gyertyánfa 3'	tölgyfa 3'	tölgyfa 1 1/2'	Ágfa	ágfa	hulladék	gally		szénfa	timáréser	ft.	kr.			
Összeg	5266	71	2141	38	2	42	184	542	300	19	14	48	136	268 ⁶ / ₈	3117 ⁶ / ₈	23 ⁴ / ₈	1585 ² / ₈	186	190	892 1/2	939	39	19	21256	76 1/2				

Erdei mellékjövedékek.

	Erdei szántóföld			Erdei kaszáló			Erdei legelő		Gyümölcs			Pénzérték	
	hold	ft.	kr.	hold	ft.	kr.	ft.	kr.	mérő	ft.	kr.	ft.	kr.
Összesen	262	595	76	480	970	30	91	62	407	81	40	1439	8

Erdei hizlalás: 10 heti hizlalásra beállított 330 darab öreg sertés s darabjaért 2 ft. díjt fizetve az összes jövedelem 660 ft.

Faszedésből bejött 393 munkanap, melyet 30 krral számítva összes értéke 117 ft. 90 kr.

Erdőpusztítási eset volt 191, melyből 138 hulladékfa lopás volt; a többi vegyes; az összes kártérítési ár 29 ft. 78 kr.

Vadászat: összesen lőttek 21 őzet, 34 nyulat, 17 vaddisznót, 2 farkast, 30 rókat, 2 nyestet, 5 macskát; melyekért a bejött összes pénzérték 334 ft. 90 kr.

Az uradalom saját szükségletére felhasznált különböző faneműek mennyisége és azok pénzértéke.

Összesen	kőb- láb	Épület- és szerszámtár													szekér		Ö l f a					Pénzértéke	
		d a r a b													ö l					ft.	kr		
		Szálla és lécz	Kerék talp	Küllő	Lőcs	Czölöp	Létrá fog	Vályu	Csolnak	Vágott gerenda	Vágott oszlopfa	Fűrészelt gerenda	Fűrészelt padló deszka	Karó	Csaptató	Vessző	Tővis	gyertyánfa 3 láb	tölgyfa 3'	tölgyfa 1 1/2'	Ágfa	Rőzse	
600	60	2500	3600	100	550	6500	4	5	92	197	288	941	2000	375	25	93	28	1424	107	549	134	8021	71

Az uradalom saját szükségletére felhasznált különböző erdei mellékjövédékek mennyisége és azok pénzértéke: szarvasmarha legeltetés 73 darab 10 hétig, 66 darab 13 hétig, 176 darab 3 hétig; hetenkint 10 krral számítva darabját 211 ft. 60 kr. Sertés legeltetés 3000 darab 30 hétig — hetenkint 5 krral számítva darabját 4500 ft.; és így az összes érték 4711 ft. 60 kr.

A kisjenői erdők minden jövedeleinek összeze.

	Készpénzben bejött a pénztárba										Uradalmilag felhasználtatott								Egész összeg	
	faért		mellék jö- vedékért		vadászat- ból		bünte- tésből		összesen		fa		mellék- jövedék		faszedés- ből		összesen			
	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.		
Összesen	21256	76	1739	8	334	90	29	78	23360	52	8024	71	5374	60	117	90	13511	21	36871	73

Melyből kitünik, hogy a kisjenői erdők brutto jövedelme 36871 ft. 73 kr.

Az erdőkre tett kiadások pedig a következők:

K i a d á s o k	ft.	kr.
Az erdészeti személyzet fizetése	1998	67
Termesztmények és ruházat	3780	20
Mivelési kiadások	936	99
Szállítási költségek	5006	25
Az eladott fából százalék	1289	45
Ssükséges eszközök	175	86
Irodai kiadások	57	35
Épület tartozás	300	—
Élelmezési kiadások	25	—
Az erdőmester számára szükségelt fogat	200	—
Nyugdíj és kegyadományok	198	20
Adó és pótdó	2810	49
Összesen	16778	48
vagyis: a		
Brutto jövedelemből	36871	73
Levonva a kiadást	16778	48
Marad tiszta jövedelem	20093	25

Ebből látni való, hogy a kisjenői erdők tiszta jövedelme 20,093 ft. 25 kr.; — mely tiszta jövedelmet a 8928 hold erdőre felosztva: lesz egy hold tiszta jövedelme 2 ft. 30 kr. és így az erdők holdankénti haszonértéke 36 ft. 80 krajczárban nyilvánul.

bocsájtunk *), a fo derékszögű háromszögben a feladat megoldásának kulcsát meglettük.

Ugyanis ha a kitűzött ao vonalra ennek több pontjából például n és l -ből függélyeseket húzunk, ezen függélyeseknek azon pontjait melyek a kivágandó af vonalba esnek számolás által kipuhathatjuk; mert a függélyesek által oly háromszögeket nyerünk melyek egymáshoz hasonlóak s így azoknak megfelelő oldalaik egymáshoz egyenes arányban vannak. E szerint előbbi ábránkon mind a három derékszögű háromszög af o, am n és ak l egymáshoz hasonló s ezeknek megfelelő oldalaik így aránylanak: $ao : an : al = fo : mn : kl$. —

Ezen aránylatban közvetlen mérés következtében ösmerjük ao , an , al és fo vonalak hosszát; ezen ösmertekből az előbbi aránylat szerint az mn és kl ösmeretleneket könnyen kiszámíthatjuk, mert ha $ao : an = fo : mn$, akkor $mn = an \frac{fo}{ao}$; nemkülönben $ao : al = fo : kl$, hasonlóképen $kl = al \frac{fo}{ao}$. —

Ha már most mn és kl kiszámított hosszakat letűzzük, ezeknek végpontjai m és k a kivágandó af vonalba fognak esni, s ennek irányát jelölvéen lehetővé teszük az egész af vonal pontos kitűzését és kivágását.

Nagyobb világosság okáért legyen szabad ez eljárást egy példával illusztrálni: Mint ábránk mutatja a taláalomra vett iránnyal f helyett g -nél jöttünk ki az erdőből; hogy most ezen segédvonal segítségével a kívánt vonalat letűzhessük először is ezen vonalon annyi egyes pontot jelölünk meg egymástól látható távolban, hogy azok által a vonal iránya meglegyen állapítva, ábránkban l és n pontokat. Ezután fo függélyest bocsájtunk f pontból ag vonalra vagy ennek meghosszabbítására, azután megmérjük úgy ezt mint a választott egyes pontok távolságát a háromszög kezdő csucsatól a -tól, így tehát al , an , ao és fo vonalakat. Erre kiszámítjuk a fennebbi

*) A függélyes kitűzése p. l pontra láncz segítségével úgy történik ha l -től az ao vonalra jobbra és balra tetszésszerűnti de egyenlő távolságokat x és y felvisszünk, azután x és y -ből ismét tetszésszerűnti de ugyanazon hosszúságú lánczczzal köríveket szaggatunk a földön; a hol e körívek egymást metszik (z) ott van a függélyes második pontja, ezt l -el összekötve kapjuk zl függélyest ao vonalra. P.

képlet szerint az l és n pontokból huzandó függélyesek kl és mn hosszúságait.

Legyen például $ao = 180^\circ$, $an = 120^\circ$, $al = 60^\circ$, és $fo = 70^\circ$ e szerint lesz

$$kl = \frac{fo}{ao} \quad al = \frac{70}{180} \quad 60 = 23,33^\circ$$

$$mn = \frac{fo}{ao} \quad an = \frac{70}{180} \quad 120 = 46,66^\circ$$

ezen talált hoszakat n és l pontból függélyesen letűzve találjuk m és k pontokat, melyek már a kivágandó af vonalban fekszenek, s ha ezek még nem állanának oly közel egymáshoz hogy azok által az egész irány pontosan kijelölhető lenne akkor más közbeeső és annyi pontot lehet a leírt módon kitűzni a hányra csak szükség van. Végre az egész af vonal hosszán a bele eső és kivágandó fákat meg kell jelezni, hogy a munkások tudják magukat mihez tartani.

Megjegyzendő, hogy ezen mód annál pontosabb eredményeket mutat minél közelebb jutottunk a segédvonallal a kivágandó vonalhoz és minél pontosabb a függélyesek vonása és a vonal hoszak mérése.

Podhradszky András.

TERMINOLOGIA *).

Fa. Geszt.

Bevezetés.

A tudománynak igaza van, ha műszavaiban a legnagyobb szabatosságot követeli.

De ezen követelmény nem csak a tudományé, hanem általában az emberi nyelv é vagy beszédé is.

*) Midőn ezen oly meggyőző alapossággal irt, és bennünket a legközelebből érdeklő becses cikket a „Kertészgazda” hasábjáról egész terjedelmében átvisszük, ki nyilatkoztatjuk hogy ezentúl a **fa** és **gest** szavakat *Fogarasy János* úr értelmezése szerint fogjuk használni.

Szerk.

Azért beszélünk, hogy megértsük egymást, hogy gondolatinkat egymással közöljük. Hogyan történhetnék ez kértértelmű vagy homályos értelmű szókkal?

Szabatosság első kelléke minden nyelvnek s főelve (bár nem egyedüli) minden nyelvművelőnek, tehát írónak is.

És hogyan tegyünk szert szabatosságra?

Kétségen kívül azon nyelv törvényeinek, sajátságainak, melyet művelendők vagyunk, szigorú megfigyelése és megtartásával.

Másképp sok jót mondhatunk s írhatunk, de nyelvünket sajátságaiból kivetköztetve csak nyelvrontók lennénk. S ez nem mozdítaná elő, sőt bénítná a tökély felé haladást. Pedig ezen haladás az emberiség örök feladata és célja.

Ujabb időben két szó kezd lábra kapni, nézetem szerint édes nyelvünk természetével, t. i. mind az általános nyelvgyakorlattal, mind a szóeredettel ellenkezőleg.

S e két szó: *fa* és *geszt*.

A szaklapok jól tevék, hogy az elvet: e két szót szabatositni, megpendítették.

Hiba csak akkor történnék, ha a minden oldalról felvilágosítani törekvő, elfogulatlan nyelvészet vizsgálatait megvetve, az elkezdett ösvényen konokul megmaradnának, a mi, fájdalom, nálunk más tudományos vizsgálatoknál is nem ritkaság.

Ilyest nem teszek, nem tehetek föl e lapok tudós és tapintatos vezetője és szerkesztőjéről.

S ezért választám fölveti értekezésem közétételére éppen a lapokat, melyeknek szóvivői tudják legjobban, hogy éppen a megátalkodottság a haladásnak legnagyobb ellensége.

Sok egyéb írni valóm is van, az igaz. Némelyek, például az dinnyészet terén, már titkolódzással vádolnak.

No de menjünk át a *fa* és *geszt* szókra.

Azt akarom vizsgálat alá venni

1) *hogyan alapította meg ezen nevezeteket a népszokás?*

2) *mit mutat a szóeredet?*

3) *hogyan használjuk azokat a két első ponttal összhangzatosan a tudományban?*

I

Az első kérdés a népszokást akarja megfigyelni.

F a.

A magyar nyelv szótárában 1) növény, mely tömör s több évekig folyvást vastagodó derékkel törzsökén felül a légbe emelkedik s bizonyos magasságyira ágakat, lombokat és leveleket hajt. Máskép *élőfa*. *Fiatál, vén, sudár, vastag, termékeny, ép, erdei, kerti fa* stb. 2) Az élőfák vagy cserjék törzsöke vagy ágai kivágott s bármely más módon a földtől elválasztott állapotban. *Kemény, puha, nehéz, könnyű fa. Tüzi fa. Épületfa* stb. 3) Számtalan eszköznek és szerszámnak neve, mely fából készült. *Ászokfa, határfa, bitófa, támfa, kapufa* stb.

Fa tehát az általános nyelvszokás szerint mind élő mind levágott, vagy a földtől bármi módon elválasztott állapotban értetik.

Geszt.

Köszönettel tartozunk annak, ki e szót a tájnyelvből, mert némi csekély alakváltozattal is csak létezik — átvitte az irodalomba.

De mi tehát tájnyelvi értelme?

Geszt, mint több helység neve előjön egyszerűen is, u. m. Bihar, Borsod, Posony megyékben. De helységek nevéből magából biztosan nehéz azok értelmére következtetést vonni. Ugyanezt mondhatjuk a *Geszte, Geszti, Gesztes, Gesztéte* helynevekről is. *Gesztenye* szót is (mely a latin *castanea* szóval egyezik és csekély változattal megvan a görög, német és szláv nyelvekben is) ábrándozási vád nélkül nem mondhatjuk magyar szónak.

Azonban *gesztes dió* Baranyának ormánsági járásában annyi, mint másutt a *fás dió*. Ugyanaz Vasvármegyében Perenye táján: *kasztá dió*. Tehát lehetetlen kétségbe vonni, hogy *geszt* és *kaszt*, mint hangokban is igen közel állók, egyértelműek, egy eredetűek.

Az utóbbi, *koszt* alakban Szabó Dávidnál (székely születésű), annyi mint hosszú vessző, pózna, husáng, lész. *Kosztal levenni fáról a gyümölcsöt* vagy *lekosztolni*. Egyeznek ezzel a Tájsszótárban b. Lakos, Buczi, Imre József, Túry Ignác, Ferenczy János értelmezéseik is. *Kosztani* Mátyás Péter jegyzékei közt (Szathmár megyéből) annyi mint nyesni, irtani galyat. Ismét a székelyeknél Kriza J. szerint *kosz-*

tolni annyi mint koszttal vagy karóval verni. A székely mesékben is előjön: „Vágok egy istenes jó husángot, kosztolni kezdem két oldalba“ S alább: „azt nekem (a fán ülőnek) egy koszt végén felnyújtotta“ *Kosztorang* szóról azt mondja Kriza János: „tulságos magas növési, arányos izmok nélkül“ (t. i. ember).

Eléjön még: *gesztencze*, mely a magyar nyelv szótára szerint némely vidékeken annyi mint kúpalaku baglya vagy rakás, melybe a learatott és kérébe kötött nádat összeállítják.

Tehát *geszt*, *kaszt*, *koszt* valamint hangokban úgy értelményben is teljesen rokonok s valami levágott fafélét jelentenek s gesztes-vagy kasztadióban is ennek a geszthez, levágott fához hasonló részét értik.

Sőt, ha van a *Geszt*, *Geszti*, *Gesztes*, *Gesztéle* helyneveknek valamely értelme, ez alatt is kétségen kívül, nem épségében fenálló erdőt, hanem vágott vagy vágásos erdőt lehet képzelni, épen úgy mint a *Vágás* nevű helységeknel; hiszen vágatlan, ép erdőkben helységeket épen nem is gondolhatunk.

II.

Második kérdés: mit mond a szóeredet?

Mielőtt erre felelnék, egy kissé kitérek a szintén rokon hangu értelményű *fű* és *gaz* szókra.

Nem kell sokat fejtegetnem, hogy *fű* alatt az élő, még szárán álló, apróbb nemű stb. zöld növényeket értjük, noha némely összetételekben, pl. kigyófű, köszvényfű, nádályfű, nyűfű stb. e nevet levágott vagy leszakasztott állapotokban is megtartják.

Gaz néven pedig, ha nem is mindig levágott füvet, hanem még lábán levő haszontalan gyimgyomot vagy száraz fűrészeket nevezünk de mégis szokottabban csak az első értelemben használjuk s az utolsó inkább átvitt értelmű, a mely t. i. hasonló a levágott s megszáradt fűhöz. Megemlítem, hogy Béla király névtelen jegyzőjénél olvasható: *Sylvam, quae Peturgoz dicitur*; mely talán annyi mint *Pétergaz*), lehetett szintén vágásos-erdő mint geszt.

Fa és *fű* oly egyszerű szók és a *föl fönt* stb. szók *fő* gyökéhez oly közel állanak, hogy az *f* betűnek bennök rejlő értelmét, mely

*) Erdély: czihergaz.

annyi mint *föl* azaz fölfelé törekvés vagy magasság; mindenki nemcsak könnyen megértheti, hanem magától is könnyen felfödözendi és a világon legtermészetesbnek találandja; ha kivált tudja, hogy ez több más nyelvekben sínesen másképen. Adelung, kitűnő nyelvész, a német *Baum*-ról azt mondja, hogy az nevét alkalmasint a magasságtól vette. A héberben — úgy mond — *bun* és *bamah* = magas, és a görög βῆμα = hágok. A persában *bun* (mely a régiebb persában: *van*) = *fa* és *bam* = magas.

A *geszt* vagy *kaszt* v. *koszt* szók *gesz* v. *kasz*, *kosz* gyökének is értelmét könnyen kitaláljuk, ha más rokon gyökökkel s idegen, kivált rokon nyelvekbeli hason hangzatú és jelentésű szókkal is egybevetjük. *Kasza*; *kusztora*, *kusza* szók gyökei világosan valamely vágásra, metszésre mutatnak. *Keszik*, *kesik* némely szójárásban annyi mint *feslik*, *foszlik*; *koszik* a székelyeknél annyi mint *kopik*, *vásik*; *koszlat*, *kosztat* ugyanott annyi mint *hámlat*, *hánt*. *Koszpitól* szót mindnyájan ismerjük. A szanszkrit *kasz* (= *hasit*), görög κείω, héber *gúz* török *kesz-mek* szintén vágást, metszést jelentő igék.

Ezek szerint *fa* eredetileg: fennállót, magasat, milyen az élő *fa*, *geszt*: valami vágottat jelent.

S láttuk az első kérdésnél, hogy a nyelvszokásban is a fának lényeges értelme, *geszt*nek pedig kizárólag azon egy értelme egyezik ezen eredeti jelentéssel.

III.

Harmadik és utolsó kérdés: *hogyan használjuk a mondott szókat a tudományban is? midőn ez szigorú szabatossgot igényel.*

Némely szaklap *gesztet* „arbor”, fát pedig *lignum*, értelemben kezdi használni, tehát homlokegyenest ellenkezőleg a fentebb kifejtett alapokkal.

Mielőtt azonban ezen kérdésre felelnék, némi megjegyzéseim vannak.

Alig van, kivált egymástól távolabb álló nyelvekben több ezer szó közt is egy-kettő, mely a különböző nyelvekben is tökéletesen megfelné egymásnak. Sőt ugyanazon nyelvben sem szorítkoznak az egyes szók egyetlenegy jelentésre.

Arbor sem tesz a latinban mindig élőfát, pl. Virgiliusnál jelent árbozot is (e magyar név is hihetőleg attól eredett), továbbá jelent

evezőt (*centena arbore* azaz száz evezővel. *Aeneis* 10: 207); Pliniusnál is; *arbore sulcamus maria* (evezővel hasítjuk a tengereket).

A német *Holz* eredetileg élő fa. „*Holz* verwandt mit dem griechischen ὄλη, lateinisch (*sylva*) eine mit Bäumen und Gebüsch bewachsene Gegend; ein Baum oder Strauch hinsichtlich seiner Art oder Beschaffenheit, eine Baumgattung, Laub-, Nadelholz, Schwarz-, Gelb-, Blauholz. Ferner der mit Rinde bedeckte feste Faserstoff als Stoffname sowohl zur Bearbeitung als zum Brennen dienend (tehát csak utoljára jön a levágott fa jelentése) stb. stb. Heyse.

Mit nevezünk tehát fának?

Azt a mit az általános nyelv szokás annak nevez — *s így el sem fogjuk szigetezni a népet a todománytól.* — S hogy semmiféle s bármely pedant (bajmócz bajmólódó) szabatosság nem kívánja a köz szokástól eltérést, példakul szolgáljanak az alábbiak és azon körül mény, hogy a fa név, — melyhez hasonló szép rövid, jellemzetes (mert fölfelé törekvést, növést fejez ki), sőt a lehető legegyszerűbb gyökszót (egyetlen egy mással- és egyetlenegy rövid önhangzóval) alig mutathat fel a világ nyelve (Szótárunk szerint *takele* nyelven Áfrikában szintén *fa*), melyet kopottnak senki fia nem álithat, s melytől, reménylem, a közszokás soha sem is fog eltérni, — még soha magyar embert tévedésbe nem hozott. Ha mondja a népdal: „kertemben van egy fa,“ még soha egyetlen egy magyar ember sem értett alatta póznát (kosztot); ha mondom: *faülletés, fanevelés*, még egyetlen egy magyar ember sem értet alatta hasogatott vagy kivágott fát; ha mondom: *hámfa, tűzifa, épületfa*, még soha egyetlen egy magyar ember sem értett alatta lombos zöld fát (legfőlebb tűznek való, épületnek való fát mondana); ha mondom: virágzanak a *cseresznye, alma, a barackfák*, egyetlen egy halandó sem fog alatta cseresznyefa-asztalt stb. érteni; ha mondom: *diófa-szekrény*, egyetlen egy halandó sem fog alatta tövénálló, termő diófát érteni. Ha üreg volna benne, ezt *odú*-nak hívja. Vagy ha úgy ragaszkodunk a latin *arbor*-hoz, tehát nevezzük az árboczot is gesztnek, az evezőt is gesztnek.

És mit hívjunk gesztnek?

Azt, a minek eredete szerint (vágott, nyesett, kosztott vagy kosztolt valami) a népnyelv, illetőleg tájdivat is hívja: „gesztes-dió“ s „kaszta-dió“ csak nem jelenti, hogy a dióbélbe valamely élőfa bujt volna? Minthogy épen a gesztesdióban annak béle között képződött kemény (némely szójárásokban: *fás*) részét értjük, mily alkalmas szó

lenne a geszt a fának, épen kemény, legkeményebb részére, mely a latinban itt valóságos *lignum* nevet visel, érteni és használni, t. i. azon részére, mely rendesen a *héj* és *bél* között szokot lenni. Tudjuk, hogy a növények, illetőleg fák részeit vagyis szerveit alkotják 1) a *héj*, ennek részei ismét a) a *hám*, a legeslegkülső finom burok, mely a bibét kivéve, a növény minden részét borítja; b) a *kéreg* (lat. cortex, ném. Rinde), c) a *háncs* (l. liber, n. Bast), d) a *szíjács* (l. albumen, n. Splint); ezek után jönne a *gestz* (l. lignum, n. Holz*), a fa legkeményebb része; 2) a *bél*, némely tájnyelven: *völgy*, fa völgye (l. medulla, n. Mark).

Ime itt van tökéletes helye a gesztnek, s mily jól illik egybe: *a fa gesztje*.

„Élőfa” értelemben az legfőlebb nyesett, csonkázott (kosztolt) fát jelenthet; valamint *gesztes*, vágott vagy vágásos erdőt vagy erdőrészt.

Egyébiránt nevezze, a kinek tetszik, valamenyi *lignumot gesztnek*, azt se bánom, csak nem az arbort, mely jelentéssel nyelvünk mind eredetiségének kificzamítása, mind az általános nyelvszokás daczos megvetése nélkül soha sem birt, soha sem birhat.

E figyelmeztetést, egy öreg magyar nyelvésztől, kinek mindenek fölött a magyar nyelv s főleg népnelv tiszta, eredeti ős jelleme fekszik szívében, reményelem, nem veendi rosz néven a tisztelt szerkesztőség.

Pest 1865. harmadhó 25-dikén.

Fogarasy János.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

J e l e n t é s

a magyar Erdészegylet 1864 September 5—7. Selmeczen tartott XIV. közgyűléséről.

(Folytatás és vége.)

September 6-nak reggelén az egylet tagjai az akademi könyvtár helyiségeiben gyűltek össze, s innen 8 órakor 20 szekeren az

*) Kern.

ügynevezett „vöröskúton” át a Hodrusi pagonyhoz érkeztek, hol a szekérről leszállva *Szűjbély* József cs. k. erdőmester által rövid de szívélyes szavakkal üdvözöltettek.

Utunkat gyalog folytatva mindjárt egy 60—80 éves jegenyefenyő állabba értünk. A termőhely e fanemnek igen kedvező a mit úgy a Schwarz bányatanácsos mint az erdőrendezőség által közölt kitűnő becslési termési és vágási adatok bizonyítanak.

Egy kis völgyön lefele s az átelleni lejtőn fölfelé menve több fiatalabb, nagyobbbrészt szállalt jegenyefenyő állabon mentünk által melyekbe a bükkal más lágyfanemek is, részint egyenként részint csoportosan betolakodtak.

A magaslatról szabad kilátást nyertünk az alatt fekvő idősebb és fiatalabb állabok felett melyeken a szű-falás jelei már láthatók valának.

Innen egy czélszerűen rendezett, ámbár a mult évi szárazság nyomait hordozó, veténytérhez értünk, hol a rövid pihenés ideje alkalmat nyújtott a tavalyi káros időjárás feletti eszmecsereére. Ezután rövid reggeli következett mely alatt a társaság fiatalabb tagjainak kedélyes akademia dalai mulattatának.

A völgyön lefele haladva egy aknához értünk honnan az érc húzó gép szerkezetének és működésének megtekintése után részint gyalog részint szekeren a szép fekvésű Hodrusbányára értünk. Itt az országutról eltérve egy mellék völgyön felfele eljutottunk az úgynevezett „Spitzberg-re” hol a szűpusztítás a legnagyobb mértékben tünt fel.

A jegenyefenyő szű (*B. curvidens*) itt több, fekvő álló és ujonnan ejtett fán, *pete*, *alak*, *báb* és *bogár* állapotában vizsgálat alá vétetett; s e tekintetben a második ülés tárgyalásaira utalunk.

Huzamosan tartó de igen érdekes beszélgetések közt, a szű által megszállott terjedelmes állabokon által, végre az előbb elhagyott országútra értünk s ott várakozó szekereinken Zsarnóczát érintve a gyönyörű Garamvölgyön felfele haladva délután 3 órakor a regényes sekvesű Vichneyi fürdőbe érkezünk hol Selmecz sz. k. városa legösszintébb vendégszeretetének ismét kétségtelen jeleit adá.

Erősödve s a legvidorabb hangulatban elhagyánk nap lemente után a kedélyes helyet s 10 óra tájban Selmecze visszaérkezünk.

September 7-ének reggelén a kamara udvarban összegyűlvén,

daczára a nem nagyon kedvező időnek ő kir. felsége Szász-Coburg-Koháry herczeg erdeinek megszemlélése végett Ilia helység felé vet-tük utunkat. Az erdőszlén mindnyájunk által ismert és tisztelt ba-rátunk id. Helm Ervin jelmezekkel izléssel ékitett diszkapunál üdvö-zölve fogadott.

Ámbár a nehéz köd az alatt sűrű esőbe ment által s megfosz-tott azon élvezettől hogy a szitna-hegy csúcsáról a gyönyörű kilá-tást élvezhessük, utunkat megrövidítve még is folytattuk, s ez a'att *Helm* úr által figyelmeztetve a *Bostrichus curvidens* és *B. lineatus* pusztításait még a 40–60 éves állabokban is észleltük.

Sokoldalu s tanulságos vitatkozások közt ismét Ilián által 11 óra tájban elérkeztünk a Szt. Antal herczegi kastélyba hol fogad-tatásunkról gondoskodva volt.

II. ülés szeptember 7-én.

Alelnök *Wessely* az ülés megnyitása után bemutatja *Burg Ádám* es. k. udvari tanácsos és bécsi műegyetemi tanár urat mint a gyű-lés igen tisztelt vendégét, ki harsány éljennel üdvözlötven e fogad-tatást szívélyes szavakkal viszonzá. Ezután a napi rendre térve át — felhívja *Kalich* es. k. erdészt hogy észleleteit és tapasztalatait a 4. feladatra nézve mely így szól: „a szúpusztítás különös tekintettel Selmecz vidékére s annak ellenszerei” — adná elő.

Kalich a szú jelenlétét 1863 év május havában észlelte először, midőn annak szórványos pusztításairól meggyőződött. Nem mulasztá el ennek föltünését éber figyelemmel kísérni s ellene az ösmert kiír-tási rendszabályokat foganatba venni. Ennek következtében körülbe-lől 12000 holdra terjedő pagonyában 1863-ban majustól octoberig mintegy 3000 darab fát vágatott le, melyek részben a szú által meg-ölve részben megszállva voltak.

Ő azt hiszi hogy az 1863-ki hőség és szárazság a jegenye fenyőszú (*B. curvidens*) gyors elszaporodását lényegesen előmozdítá s eszközlé hogy az 1863-ki év folytán e szú 3 nemzedéke jött létre. Egyébiránt azt is észlelte hogy e rovar a hideg hatása ellen egé-szen érzéketlen, minthogy a jégkéregbe befagyott rovarak a melegre téve feléledtek s éltek.

Ezen körülményeknek tulajdonitható hogy e rovar annyira el-szaporodott hogy 1864-ik év augustus haváig már 13000 darab

fát kellett kivágni. Legpusztítóbban mutatkozott e szű a tegnap meglátogatott Spitzbergen hol az erdő 0,8 része tönkre van téve. A kiveszett vagy a szű által megszállt törzsek úgy szinte a *cselfák* (Fangbäume) ejtésének költségei eddig mintegy 1900 fra. rúgnak, s minthogy egy fa ejtéséért és lehántásáért az átmérő minden hüvelyke után $1\frac{1}{2}$ krajczár fizettetik, az ejtett törzsek átmérőinek összege 126666 hüvelyket tett.

Az ejtett és lehántott fa részint a bányászatnál használatot fel részint tüzelőfául a bánya munkásoknak adatott. Az eljárás mellyel ez utóbbi történik, a szű szaporodását alkalmasint előmozdítja.

Szóló ugyanis észleletei folytán azon meggyőződésre jutott hogy a rovarok egyrésze mielőtt a fát rajzás végett elhagyná egész $1\frac{1}{2}$ vonalnyi mélységre a fába furja be magát s az által a lehántás által célzott irtási módot meghiusítja, a miért is nézete szerint a szű további terjedését csak a megszállott fa szenítése által lehetne sikeresen gátolni.

Wagner erdészeti segédtanár az eddig közlötöket kiegészítendő hoszá teszi hogy az itteni tapasztalatok *Ratzeburg* adataival is megegyeznek minthogy úgy a tegnapi kirándulás alkalmával tett vizsgálatok mint tulajdon előbbi észleletei nyomán a *B. curvidens* alak báb és bogár állapotban nem csak a kéreg alatt hanem a fába is befurva találtatott. Azon kérdés támad tehát, miként van az, hogy úgy a kéreg alatt mint a fában alakok, bábok és kiképzett bogarak találtatnak? *Kasztner* erdész tegnap azon nézetet nyilvánítja hogy nem lehetetlen miként a rovar két ivara különféle viszonyok közt fejlődik. Talán nem minden ok nélkül föl lehetne tenni hogy a nő ivaru alakok bábbá alakulásuk előtt a fába furják magokat hogy ott biztonságban kiképződhessenek. Azon eset hogy a természet a női ivar kiképzésére nagyobb gondot fordít nem áll itt egyedül, s e tekintetben *Rowland* barátunk igen találóan az anya méhek nevelésére tett figyelmessé. Ha már most a mondottak szerint nem valószínűtlen hogy a jegenyefenyőszű női alakjai a további biztos kiképződés végett a fába furják be magukat, úgy azok ott a kéreg lehántásának káros hatása ellen is védve vannak, s a kéreghántás célja nagyobb részt meg van hiusítva. Ezt kikerülendő a kéreghántásnak akkor kellene történnie mielőtt a női alakok a fába menekülnének, a mi tekintetbe vévén azon körülményt hogy e rovar egy nyáron 3 nemzedéket is költ, s ennek következtében ugyan egy időben e rovar

fejlődése minden állapotában találni lehet — a rovarirtást igen költségessé tenné.

Ő is azt tartja hogy a megszállott fa lehető gyors szentítése a legsikeresebb irtási eszköz lenne.

E tárgyra vonatkozólag *Kasztner* erdész úrtól utólagosan a következő levél érkezett, mely az összefüggés végett itt közöltetik:

Tekintetes úr!

Az utolsó selmeczi közgyűlés alkalmával hozzám intézett azon becses fölszólításának hogy közleném a jegenye-fenyő-szú életmódjára vonatkozó tapasztalataimat, különösen arra nézve *hogy valjon a szijjácsba csak is a női ivar furja-e be* magát — engedve, van szerencsém a következőket becses tudomására juttatni.

Egy a jegenye-fenyő-szú által egészen előlt 16 hüvelyknyi vastag jegenye fenyő (*Tanne, Pinus abies, du Roi*) derekán egész vigyázattal 28 □" térről lehántottam a kérget s ez alatt találtam:

33 petét, 29 alakot, 22 bábót és 11 kiképzett him bogarat. Ezen vizsgálat az előbb nyilvánított feltevés mellett látszék tanuskodni minthogy a 11 már egészen kiképződött bogár közt egy női ivaru sem találatott.

A lehető pontossággal azután a szijácsot vettem vizsgálat alá melyben

24 alakot, 44 bábót, 22 him- és 23 női világosbarna bogarat találtam.

Több erre következő vizsgálatok alkalmával a kéreg alatt is leltem még bőlcsőjűekben fekvő világosbarna női bogarakat. Ezen körülményekből biztosan lehet következtetni hogy e rovar alakjainak befuródását a szijácsba nem az ivar-különbség, hanem hihetőleg az időjárás és legmérséklet föltételezi.

A fűrlyuk minőségéből s abból hogy minden lyukban csak egy rovar található azon meggyőződésre jöttem hogy a lyukak csak az alakoktól származhatnak. Mihelyest ugyan is az anyamenet (*Muttergang*) oldalain a hancsba lerakott petékből az alakok kibujnak ezek az anyamenettől jobbra balra, majd derék- majd lefele hajló hegyes szög alatt menő s növekedésükkal aránylagosan mindig tágasabbá váló alakúakat rágnak mindaddig még bábokká nem válnak. Ha átalakulásuk ezen szakában rossz időjárás vagy hideg áll be, akkor

a már keményebb fúró eszközökkel bíró alakok a szíjácsba furják be magukat.

A furlyukak a törzs tengelyére többnyire tetőirányosan mint egy $2\frac{1}{2}$ vonalnyi mélységre hatnak s ott a törzs tengelyével egyenközi irányban oly üüeggé, bölcsové, alakulnak melyek épen a rovar hosszának felelven meg a rovarnak kényelmes fekvést engednek.

Miután minden üregben csak egy rovar lelhető, bizonyos hogy a peték lerakása soha sem a fában hanem mindig a kéreg alatt történik. Ezen állítás helyességét bizonyítja az is hogy a petéből kikelt alak sokkal gyengébb rágó eszközökkel bír semhogy a kemény fából táplálkozhatnak s így csak a lágyabb hánásra van utalva.

Végre egy bogárnak 3 napig tartó észlelete arról is meggyőződött hogy a kiképződött bogarak a szíjácsot csak annyiban rágják a mennyiben az bölcsojuk tágitására és a furóliszt eltávolítására szükséges.

Ezen, lényegökben véve csekély észleleti eredményeket fogadja tekintetes úr mint adott ígéretem beváltását, kijelentvén hogy kedves kötelességemnek tartandom észleleteimet tovább folytatni s azok eredményét közzé tenni.

Mély tiszteletem nyilvánítása mellett maradván

Tekintetes úr

alázatos szolgálja

Kasztner Nándor.

Curter bányatanácsnok a rovarrevő madarak kis számára utal, a mi a madárfogás szenvedélyének eredménye, indítványozza tehát hogy nyujtana be az egylet a nm. m. kir. helytartósághoz egy kérvényt hogy a madárfogás eltiltatván a rovarpusztító madarak ki-méltessenek. Szerinte a hangyatojásnak az éneklő madarak etetésére való használata szinte káros hatással van.

Szábély erdőmester a fának előbb ajánlott szénítését nem tartja czélszerűnek, mert annak kivitele itt egyrészt a helyi körülményeknél fogva majdnem legyőzhetlen akadályokba ütköznék, másrészt pedig e rovar gyors elszaporodásánál fogva alig lehetne mindig a szénítést a szükséges időpontban eszközölni; pártolja inkább *Curter* indítványát s kéri az elnököt ez iránt intézkedni.

Almann városi főkapitány szinte pártolja ez indítványt s kívánná hogy a gyermekek már az iskolában figyelmeztetnének a madarak nagy hasznosságára.

A város részéről már úgy is szigorúan megtiltatott Selmecz városa területén minden madárfogás, de ezen intézkedésnek csak akkor leend sikere ha a vidéken a falusi községekben is hasonló tilalom bocsájtatik ki.

Egyébaránt kétféle hogy a zenének a rovarok kipusztítására nézve jelentékeny befolyással bírnának.

Mack tanár különös nyomtatékot helyez arra hogy a hasznos madarak védelmének szükségessége az iskolában, és a templomban a szószékről hirdettessék; szóló figyelmeztet egyszersmind arra hogy az erdészegylet már 1858-ban e tárgyban kérelmett intézet az országos kormányzékhez.

Pettkő bányatanácsos a hasznos madarak védelmére nézve legcélszerűbbnek tartaná az énekes madarak tartására jó nagy adót róni.

Enders erdész azon körülmény folytán hogy a jegenye fenyőszű által megszállott fák kérge alatt e rovarok ellenségei is számosan találtnak, azt következteti hogy e szű dölése nem sokára meg fog szűnni.

Erre *Kalich* az elnök felszólítására az oda hozott fa és kéreg darabokat mutatja elő és magyarázza, megemlítvén hogy a pete lerakás után 3 héttel 1 □" téren 20—24 bogarat talált, s hogy a szűfalás a fa sudarától lefelé terjed, s a harkály is e szerént a törzsen, a bogarakban élelmét keresvén, mindég alább kopácsol.

Scherffel emlékszik hogy újabb időben a hasznos madarak védelmére Magyarországon rendelet adatott ki, elégségesnek tartaná tehát ha ezen rendelet ujna kihirdettetnék.

Bayer erdőmester mint curiosumot említi hogy ösmer oly helyeket hol a madárfogást a városi tisztek különös előszeretettel üzik.

Rowland erdőmester figyelmezteti a jelenlévőket Dr. C. W. L. *Gloger* Berlin 1858 megjelent következő czimű munkájára: „Die nützlichen Freunde der Land- und Forstwirtschaft unter den Thieren” melyben a nép és néptanítók okulására főkép a rovarfaldoklás ellen a természettől a hasznos madarak által adott védelmet írja le, s különösen az oduban költő hasznos madarak mesterséges szaporításáról értekezik.

Elnöklő: a jelen vita folytán közöltt igen becses adatokból kitűnik:

1-ször hogy a *Bostrichus curvidens* alakjainak nagy része

mielőtt bábbá válnék 1—2 vonalnyi mélyre a fába furja be magát s onnan mint egészen kiképzett bogár jön elő;

2-szor hogy e rovar átalakulása bár mely állapotában is a tél fagya által meg nem öletik.

Azon urakat kik oly kellemetlen helyzetben vannak hogy ezen nagyon káros rovar életmódját folytonosan észlelhetik a tudomány érdekében felkérem hogy megkezdett észleleteiket az általunk tapasztalt szorgalommal és szakavatottsággal tovább is folytassák.

A mi Curter bányatanácsos úr által tett s a jelenlévők beleegyezésével találkozott indítványt illeti, hogy a magas helytartótanács a rovarokat pusztító hasznos madarak védelmére kiadott rendeletek szigorú megújítására felkéressék — e tárgyat szavazás alá bocsátom.

Curter bányatanácsos indítványa egyhangulag elfogadtatik.

Curter bányatanácsnok a más országokban már régibb idő óta alakult állatvédegyletekre hívja fel a gyülekezet figyelmét s arra utal hogy némely vidéken a nemzedékről nemzedékre származó babona vagy ha akarjuk előszeretet a gólyák és fecskék iránt ezeket különös védelemben részesíti, végre megjegyzi hogy ez irányban csak akkor lehetne megfelelő eredményt várhatni ha nem csak egyes országok hanem az egész birodalom sőt egész Europa át volna hatva a hasznos madarak védelmének szükségességétől.

Most a 8-ik *thema* tárgyalása vétélik elő: „tapasztalatok a különféle fanemek tartóssága felett a bányákban“.

Elnöklő ezen tárgyalás bevezetéseül kiemeli hogy egyaránt az erdészre mint a bányászra nézve nem csak a fa értéke hanem a munka költség is fontos tényező.

Scherffel erdész azt mondja hogy az ő vidékén (Szepesség) a bányák kiácsolására a vörösfenyőt leginkább keresik s legdrágábban fizetik.

Pöschl bányatanácsnok említi hogy 200—300 darab fát impregnáltatott s ezek tartósságára nézve jó eredményekre számol.

Ravasz bányagondnok 1861-től a bányában használt impregnált fával tett észleleteit adja elő, ezek nem szólnak az impregnáció javára.

Az ő adatai szerint 1861-di év márczius havában a bányába egymásmellé 204 impregnált és 204 nem impregnált lúczfenyő *) oszlopfa (Stempel) állítatott be. Ez idő óta 39 impregnált és 34 nem impregnált oszlopfa lett használhatlanná. Egy darab impregnált oszlopfa 39, és 1 nem impregnált 16 krajczárba került.

A jegenye fenyő használata is hasonló eredményeket mutat. Ezen fanemnél egy impregnált oszlopfa 34 és egy nem impregnált 21 krajczárba jött.

Az 1861-ben ugyanazon vonalon beállított 300 darab impregnált és 300 darab nem impregnált jegenyefenyő oszlopból elromlott azóta 124 impregnált és 88 nem impregnált.

Pöschl bányatanácsos tulajdon tapasztalatai szerint azt mondja hogy egy darab oszlopfa impregnációja 9%,—11 krajczárba kerül, hozzá téven hogy a kísérletek sokkal kevesebb darabra terjedtek sem hogy e szerint a költségeket nagyban lehetne megállapítani.

Rauen zúzdáinspektor a fa impregnációját ajánlja mondván hogy a zúzdában 4 év előtt impregnált és felhasznált 2 darab (jegenyefenyő) gerendely (Welle) mai napig is tökéletesen egészséges.

A fának tökéletes impregnálását úgy lehet megítélni, ha az a folyadéktól úgy át van hatva hogy a fris átmetszet egészen zöld színű.

Mack tanár azon nézetten van hogy ha az impregnált fák tartóssága felett akarunk itélni, azon helyi viszonyokat melyekből a hátrányos befolyás ered, pontos figyelemre kell venni.

Pöschl bányatanácsos nagyon fontosnak tartja annak megvizsgálását hogy honnan ered az, hogy némely fának alig 20-30%-ka impregnálódik, — nem hiszi hogy ennek oka csak a fa növéseben fekszen.

Kálích erdész azon nézetét fejezi ki hogy a fának vágási ideje az impregnatio sikeréve nézve nagy befolyással bír.

Curter bányatanácsos azt kérdi, hogy mely fanemek legalkalmasabbak a bányamivelésre, s felkéri *Bello* bányatanácsos urat sziveskednék ebbeli, hoszu évek során nyert tapasztalatait közölni.

Bello bányatanácsnok. — A közönséges alagokban a fa 6—8 évig tart; az impregnált fát legjobb oly helyeken használni hol a

*) Talán tölgy?

rekedt lég miatt a fa hamar korhadásba megy. A selmeczi, hodrusi és bélabányai bányákban rendszeren tölgyfát, a körmöczi és besztercebányai bányákban pedig kizárólag lúcz- és jegenyefenyő fát használnak.

A tölgyfa mindenesetre a legjobb, erről tanuskodnak a bélabányai főalagon nyert tapasztalatok is.

Legcélszerűbb azonban az alagokat téglával kifalazni.

Ő az impregnált fa használata mellett van, de azon tapasztaláshoz is jutott hogy a fa tartósságát az is nagyon fokozza ha a bányába beépített fa folytonosan vizesítettik.

Elnöklő ezen közleményt oda egészíti ki hogy a bányában folytonosan vizesített fa egy ember életkornál is tovább tart különösen ott hol a bányában réz is van, a víznek rézvitriol tartalma miatt.

Általánosan ösmert és megállapított tény hogy a vörösfenyő a bánya mivelésre a legjobb mely a legroszabb körülmények közt is 9 évig, holott a tölgy a legjobb esetben 7—10, a lúcz- és jegenyefenyő pedig 3—5 évig tart. Az eddigi tapasztalatok szerint a Boucherie módja szerint rézvitriollal impregnált fa átlag véve 11 évig tart; hasonló eredményeket nyertek Franciaországban és Belgiumban is.

Az igen erős rézvitriol oldat használata káros. Legcélszerűbbnek mutatkozott az impregnálást 1 foku lúggal kezdeni s azután oly folyadékkal utánmosni melyben majdnem semmi rézvitriol sincsen.

Az impregnált bükkfa oly tartós mint a nem impregnált tölgyfa.

Bello bányatanácsos dicséri a vörösfenyő zsindelek tartósságát megemlítvén hogy Coburg Herczeg ő főnsége szt. antali kastélyán, melyben az egylet most össze van gyűlve, a vörösfenyő zsindelek 70 évnél tovább tartott.

Landa főerdész közli hogy a kezelése alatt lévő báró Révay Ferencz féle erdőkben a vörösfenyők közt széltpörések vannak melyek felett az új állab már 70—80 éves, mind a mellett a fekvő vörösfenyők belseje, gesztje (Kernholz *) még tökéletesen ép.

Minthogy az idő már nagyon előhaladt, indítványozza az elnök hogy a többi themákat mellőzve a program első pontjában foglalt tárgyak, t. i. az alapszabályok 16 §-ban kijelölt s a közgyűlés által elintézendő tárgyak vétessenek elő.

Miután ezen indítvány elfogadtatott felhívja elnök a titkárt hogy olvassa fel az egyesület múlt évi tevékenységéről szóló igazoló jelentését.

J e l e n t é s

a magyar erdészegylet működéséről a Veszprémben 1863
tartott III. közgyűlés óta.

I.

1863 augusztus 28-án az egyesületnek volt 19 tiszteletbeli- és 820 rendes tagja. Ezen szám *Russegger* József lovag cs. k. ministeri tanácsos személyében, kinek kimúltát méljen fájjaljuk, 1 tiszteletbeli taggal, továbbá más 16 tag elhunytá következtében, valamint 131 rendes tag kilépése vagy kitörtése által kevesbedett. Más részt felvétetett 59 új tag, s a veszprémi közgyűlés által Lónyay Gábor úr tiszteletbeli taggá választatott.

Az egyesület tehát jelenleg 20 tiszteletbeli és 732 rendes tagot számít.

2.

Az egyesület választmánya martius 24- ki ülésében a titkár által összeállított 1863-évi egyesületi számadás megvizsgálását egy külön, Thieriot, Mack és Gervay urakból álló bizottságra ruházta. Ezen bizottság jelentése az ülés végén fel fog olvastatni.

A számadás kivonata:

Bevétel

Pénztári maradék 1862 végén	200 ft. 61 kr.
2 darab földtehermentesítési kötelezvény	200 " — "
Tagsági díjakból	1421 " 40 "
Hatarozott évi ajándékokból	343 " 75 "
Hatarozatlan	249 " 81 "
Befizetett hátralékokból	541 " 34 "
Oklevél díjakból	31 " — "
Az egyesületi közlöny eladásából	29 " 75 "
1861 és 1863-re előre fizetett tagsági díjakból	621 " — "
2 darab szelvény eladásából	9 " 74 "
1863 év végén kün levő tagsági díjhátralékok	2981 " 36 "

Összesen 6649 ft. 76 kr.

Kiadás

Az egyleti közlöny kiadása	1271 ft. 40 kr.
Postabérek	344 „ 12 „
Fizetések és járulékok	772 „ 80 „
Napi díjak és uti költségek	94 „ 04 „
Lakásbér	220 „ 50 „
A kiállítás költségei	60 „ 72 „
Irodai szükségletekre	126 „ 58 „
Rendkívüli kiadások	67 „ 63 „
Külön kiadások	2981 „ 36 „

Összesen 5939 ft. 15 kr.

a kiadást a bevétellel összehasonlítván marad *pénztári készlet*:

Készpénzben	510 ft. 62 kr.
Kötelezvényekben	200 „ — „

Összesen 710 ft. 62 kr.

3.

Az egylet titkára által összeállított pénzszükségleti kimutatás 1865-re megvitatás és helybenhagyás végett a gyűlés elé terjesztetik.

4.

A mult év folytán, a mint a most már mind a két nyelven megjelenő egyleti közlönyből is kivehető, az egyleti választmány 5 ülést tartott.

Ezen ülésekben tanácskozás alá vett és elintézett legfontosabb tárgyak közül csak a következőket bátorodom a t. gyűlekezet emlékezetébe visszahívni.

Mint különösen örvendetes eseményt kell fölemlítenem az „Erdészeti Lapok” szerkesztőségével kötött egyezséget melynek következtében ezen becses lap 1864 január 1-től mint az egylet közlönye jelenik meg, s már mindazon t. urak kezei közt vannak kik azt 1 ft. felül fizetéssel az egylet útján megrendelték.

Sajnálандó hogy ezen hazafiui törekvés nem részesült a várt méltánylásban, mert a 732 egyleti tag közül csak 158 fizetett a magyar közlönyre elő.

Nem kevésbé fontos tárgy a választmány azon határozata hogy Pozsonyban egy erdészeti iskola állitassék. A szervezési terv kidolgozására egy négy tagu: Thieriot, Mack, Gervay és Barta urakból álló bizottság neveztetett.

A nm. m. kir. Helytartótanácsnak 1863 December 23-ról kelt abbeli felszólítása folytán hogy a hazai vadászat rendezése végett javaslatot terjesztene fel az egylet, a választmány 1864 január 24-ki ülésében egy lehetőleg alapos véleményt dolgozott ki mely Barta jogtudor úr külön véleményével együtt az egylet közlönyének 1864-ki folyamában szóról szóra le van nyomtatva.

A magas Helytartótanács 1864 február 19-éről kelt felszólítására a választmány egy ily czimű röpirat felett „Der Wald als Retter in der Futternoth“ adott véleményt mely szinte az egylet közlönyében van kinyomtatva.

Miután *Dittrich* erdőmester úr Gödöllőről kijelentette hogy választmányi taggá történt választását hivatalos okok miatt el nem fogadhatja. — a választmány *Wagner Károly* cs. k. erdészeti segéd-tanár urat választá még, felkéretik tehát a t. gyülekezet az alapszabályok 8. §. értelmében vagy e választást jóvá hagyni vagy pedig új választást eszközölni.

5.

A magas Helytartótanács által megerősített új egyleti alapszabályok már ki vannak nyomtatva s a jelenlevő urak rendelkezésére állanak.

6.

Az alapszabályok 3. §. értelmében a rendes egyleti tagok, alapító és évdijas tagokból állanak. A 23. §. szerint alapító tagokul tekintetnek azok kik egyszer mindenkorra legalább 100 forint tőkét letesznek vagy e felől alapító kötelezvényt állítanak ki, kötelezvény magukat az 5% kamatot évenként pontosan lefizetni.

Ily értelemben az egylet alapító tagjaivá lettek: Gróf *Pálffy István* úr 200 ftal., a Veszprémi főtisztelendő káptalan 100 ftal., főtisztelendő *Rezucsek Antal* apát úr 100 ftal, *Gervay Nándor* jogtudor úr 100 ftal, *Thieriot Albert* cs. k. erdőtanácsnok úr 100 ftal.

7.

A választmány határozata folytán minden megye gazdasági egylete felkérettet hogy lépne be tagul az erdészegyletbe. Ezen felszólítás eredményeül örömmel jelentem hogy eddig a következő egyletek jelentették belépésüket:

a Szatmármegyei t. gazdasági egylet

a Hevesmegyei

"

"

a Nyitramegyei gazdasági egyesület

a Fehérmegyei " "

Midőn ezt köztudomásra juttattjuk el nem halgathatjuk azon ohajtásunkat, bárcsak tetszenék a többi t. megyei gazdasági egyesületeknek is egyesületünkbe lépni hogy közösen közreműködve kitűzött célunkat elérhessük.

8.

A nm. Helytartótanács rendeletéből 1863 szeptember havában, az erdészeti véd- és segédszemélyzet számára tartott államvizsgán mint elnök *Thieriot* cs. k. erdőtanácsnok, s mint biztosok *Müller Ernő* és *Rowland* urak működtek.

A vizsgára bejegyzet 6 jelölt jól kiállotta a vizsgát.

A Pesten tartott magasabb erdészeti állam vizsgától az elnökség semmi közelebbi jelentést nem vett.

9.

Ranolder János veszprémi megyés püspök ő. excellentiája 1864 január 25-ről kelt iratában az egyesületnek évenként 25 ftnyi segélypénzt engedményezni méltóztatott.

10.

Gróf *Waldstein Wartenberg* János ő méltósága 1000 darab 4—5 éves eperfa csemetét ajándékozott azon megjegyzéssel, hogy az annak eladásából bevett összeg az egyesület pénztárába folyjon.

11.

A horvát kir. ulvari kancellárica az egyesülethez intézett iratában köszönetét fejezi ki s viszont szolgálatát ajánlja azért hogy az egyesület 1863 december 3-ki jelentésében az bálványfa tenyésztését illetőleg Magyarországon nézeteit előadja.

A „zoologische Garten” szerkesztősége Frankfurtban a Majna mellett, nem különben az „illustrirte Zeitschrift für Forst- und Landwirthschaft” szerkesztősége, lapcserére szólítja fel egyesületünket, minek következtében az erdészegylet közlönyének utolsó 3 kötete mind a két szerkesztőségnek megküldetett.

12.

Az egyesület könyvtára két igen becses munkával szaporodott, u. m. „Das Winklerische Taschen-Dendrometer” Grossbauer tanár-

tól, és „Festalbum der Mariabrunner Forstakademie“ Schindler segédtanártól; mind a kettő a szerző urak ajándéka.

Az egyesület természettani gyűjteménye is gazdagodott a titkár következő ajándékai által, u. m.

egy 82 nemből álló *fagyűjtemény*;

egy 600 nemből álló *ásvány gyűjtemény* többnyire a név és lehelhely feljegyzésével iskátulyákban;

egy 916 nemből álló *rovar gyűjtemény* (bogarak és lepek) mely az ajándékozó kijelentett akarata folytán a Pozsonyban állítandó erdészi iskola számára tartatik fenn.

Rowland.

Ezen jelentés minden megjegyzés nélkül tudomásul vétetik, az ajándékok köszönettel fogadtatnak.

Bizottsági jelentés az 1863 együleti számadás megvizsgálásáról.

A választmány 1864 marczius 24-ki határozata folytán alolírottak a Rowland titkár által tett 1863-számadás megvizsgálásával bízván meg, azt minden részleteiben pontosan átnézték s a kimutatott 6649 ft. 77 krajczár bevételt rendben találták, ellenben az 5939 ft. 10 kr. tett kiadást 5939 ft. 15 kr. igazították, úgy hogy 1863 végével a pénztár álladéka volt:

állam kötelezvényekben 200 ft. — kr.

kész pénzben 500 „ 62 kr.

Miután pedig a földtehermentesítési kötelezvények pengő pénzre szólnak az 1864 számadásba ezek értékeül 200 ft. helyett 210 ft. teendő, s így az átvendő összeg teend: 710 ft. 62 kr.

A bizottság azon ajánlatot bátorodik tenni hogy e jelentés folytán oldozná fel a közgyűlés a titkárt az 1863 számadásra nézve.

Pozsony augusztus 12. 1864.

Thieriot Albert

választmányi tag

Mack Ede

választmányi tag

Minthogy semmi megjegyzés nem történt a feloldozás megadatott

D) Napi díjak és uti költségek

12. a titkárnak a közgyűlésre 80 ft. — kr.

E) Irodai költségek

13. író szerekre 60 ft. — kr.

14. *F) Rendkívüli kiadások* 150 „ — „

A kiadások összevonása

A) az egyleti közlönyök kiadása 1700 ft. — kr.

B) póstabérek 50 „ — „

C) fizetések és járulékok 1338 „ 50 „

D) napidíjak és uti költségek 80 „ — „

E) irodai költségek 60 „ — „

F) rendkívüli kiadások 150 „ — „

A kiadás összege 3378 ft. 50 kr.

ezt a bevétellel összehasonlítván 3993 ft. — kr.

marad pénzfölösleg 524 ft. 50 kr.

Ezen költségvetés 1865-re a közgyűlés által egyhangulag elfogadtatik.

Az alapítási tőkék letétele magyarországi záloglevelekben helyben hagyatik.

Wagner Károly erdészeti segédtanárnak a választmány által, választmányi taggá történt ideiglenes megválasztását a közgyűlés egyhangulag megerősíti.

Az elnöklő indítványára a jövő évi közgyűlés helyének megválasztása a választmányra bízatik.

Épen úgy a választmányra bízatik a megvitatandó themák kitűzése is.

Miután ezen tárgyak el levének intézve, elnöklő indítványozza hogy hatalmaztassék fel hogy a pénzügy minister ő excellenciájának a nyújtott segítségért a közgyűlés köszönetét személyesen vigye meg.

Háromszoros „éljennel” elfogadtatik.

Ezután indítványozza elnök hogy úgy a selmeczi cs. k. bánya-, erdő- és javak igazgatóságának, különösen pedig az igazgatóság elnökének *Landerer* cs. k. bányatanácsnok urnak mint *Selmecz sz. kir. bányaváros* közönségének; nemkülönben *Szász-Coburg-Kohári* ő kir. felségének a szíves fogadtatásért a közgyűlés őszinte köszönete jegyzőkönyvileg kifejezteszék. Ez indítvány „éljen”-nel fogadtatik.

Végre jelenti az elnök hogy az eddigi titkár az ehhez intézett tiszteelő meghívásnak engedve az Árvai közbirtokossági uradalom erdőmesterévé lett, s így az egyleti titkár helye üresedésbe jött.

Rowland erdőmester rövid de szívélyes szavakban köszönetét nyilvánítja azon szíves elnézésért mellyel az egylet irányában még akkor is viseltetett ha terhes foglalatosságai által gátolva annyit nem is tett mint valóban ohajtotta volna; — sajnálatát fejezi ki egyszersmind hogy jövőre már nem leend alkalma az egylet tárgyalásain oly rendesen s oly odaadással résztvennie, mindazonáltal kéri az egyletet tartaná meg továbbra is jóakaratu szíves emlékében.

Erre elnök a gyűlést bezártnak nyilvánítja.

A gyűlés után az egybegyűlt tagok Coburg Herczeg ő kir. fősége által fényesen megvendégeltettek, s miután számos vendégek kíséretében még a kastélyhoz tartozó diszkerket megtekintették volna, alkonyatkor Selmeczre visszatértek.

A faiskolák egy uj ellensége.

Ily fölirattal jelent meg lapunk f. é. 2-ik füzetében egy az: „Allg. Forst- und Jagdzeitung” hasábjairól átvett és a varasbékának (rana buffo) a csemetékre való kártékonyságáról szóló cik-kecske Markteidenfeldtől, melyre épen megjegyzéseinket akartuk tenni midőn a „Kertész Gazda” által e szándékunkban megelőzteténk, a részrehajlatlan igazság tekintetéből kinyilatkoztatjuk, hogy e helyre igazításnak minden szavát mi is bátran aláírjuk.

Itt idézzük a *Kertész Gazdának* azon sorait, melyek a varasbéka ártalmatlanságát a legvilágosabban bizonyítják: „A varasbékának (rana buffo) foga nincs.” Továbbá: „Eledele apró rovarok, kukacok, szunyogok, méhek, darázsok. Ez utóbbi kedves eledele. A kertekben igen hasznos állat”; — s melyekből az idézett lap azon jogos következtetést vonja, hogy a varasbékának foga nem lévén, a csemetéket nem rághatja le, tehát nem ártalmas miután eledele rovarakból áll, még hasznos állat is.

Mi mindezekhez még hozzá tehetjük, hogy tudtunkkal nagyon kevés azon kétlakuaknak száma, melyek növényi eledellel táplálkoznak és ezek is a forró égöv lakói; nálunk a kétlakuak majdnem kizárólag élő állatokkal táplálják magokat, s különösen a közönséges varasbéka az, mely épen a növényzetre nézve káros állatokkal, mint kukaczkok, apró csigák, pajódok s a. t. élődik, s ez által a csemetékre nézve igen hasznos.

Ugyanezt bizonyítja azon körülmény is, hogy Franciaországból Angolhonba évenként mintegy 40,000 ft. értékű varasbékát szállítanak s ezeket ott a kertekben, a kártékony állatok kipusztítása végett kieresztik.

Mi nagyon hajlandók vagyunk Markteidenfeld úrnak az „Allg. Forst- und Jagdzeitung”-ban tett téves állítását következendőképen magyarázni meg.

Azon faiskolában, melyben a varasbéka általi kártétel állítólag észleltetett, valószínűleg egészen más állatok u. m. apró csigák, pajódok és áskák (*Gryllus grillotalpa*) pusztítottak; ezen állatok pedig ide számítva még a kukaczkot, — a varasbékának táplálékai. Mily valószínű tehát, hogy a varasbéka ezeknek keresésére indulva ki: háritotta el a földet a csemeték gyökerei körül, a hol a föntnevezett állatok legszivesebben tartózkodnak, s rájuk, a valódi kártevőkre bukkanva, csakugyan meg is emésztette őket. Ezt persze egy észlelve szemlélő észrevette volna, de Markteidenfeld úr erdőre csak azt látta, hogy a béka ás, eszik, és hogy a csemeték gyökerei le vannak rágva, s ekként tett a varasbékából „a faiskoláknak egy új ellensége.”

A fönt nevezett állatok megrágják a csemeték gyökereit, ezen állatokat pedig természetes, hogy a lerágott gyökerek maradékával együtt megeszi a varasbéka, tehát visszásan okoskodva: a varasbéka a faiskolákban igen kártékony állat!!

K.

Az osztrák birodalom területén fekvő kamarai és koronai erdők bevételei kiadásai és tisztajövedelme.

Jelen füzet végéhez csatolt és a magyarországot illető részben hivatalos adatok nyomán általunk részletesen kidolgozott táblázatos

átnézete a kamarai és koronai erdők üzletének, minden fejtegetést fölöslegessé tesz, miért is e közleményhez csak a m. pénzügyminis-
terium megjegyzéseit függesztjük.

E kimutatásban először fel fog tűnni hogy a 6-ik azaz er-
délyi csoport oly aránytalanul csekély tisztajövedelmet ad. Ennek
oka azon körülmény hogy a volt román 1-ső és 2-ik határőrezredi
erdőségek birtok viszonyai még rendezve s azokból a magány és
községi birtokok kihasítva nincsenek. Az egész feljegyzett tér nagy
részét magányosok használják minek pénzértéke itt följegyezve nin-
csen. Ezen viszonyok rendezése végett már egy bizottság ki küldetett.

Az *összes jövedelem* kerek számban holdanként az

1-ső csoportban hol a bécsi erdők szerepelnek		5 ft. — kr.
2-ik	" a tengernéli közlekedés miatt	 4 " — "
4-ik	" a vág és tisztái	" " 3 " 50 "
5-ik	" az alföld fahiánya miatt	 3 " — "

holott a 3-ik kárpáti éjszak csoportban és Erdélyben a közlekedés
nagy hiánya miatt csak 83 és 27 kr. minek következtében az egészből
vont átlag csak mintegy 2 forintra rüg.

A *mellék használatra* megfelelő gond fordítatot; ez átlagban
véve az összes jövedelem 4 százalékát teszi, és a magyar alföld ki-
váloan tölgy erdeiben a makkoltatás és suska termés nagy értéke
miatt az összes jövedelem 20%-ra emelkedik.

Az *összes kiadást* tekintve, ennek 70% üzleti- 20% kezelési
költségekre és 10% közterhek viselésére megy.

Az *üzleti költségek* holdankénti része legnagyobb az 1-ső cso-
portban éjszaki Tirolisban hol ez a szénítés költségessége miatt ott
2 ft. 30 kra megy, holott a 3-ik és 4-ik csoportban a közlekedés
hiánya miatt 31 és 11 krajczárra szált.

A *kezelési költségek* holdanként, e két utóbbi csoportban ámbár
a legkisebbeknek látszanak 21 és 10 kr., de aránylag még is a
legnagyobbak, melyeket csak is a használat fokozása és a közleke-
dés előmozdítása által lehetend apasztani.

A *közterhek* (adó és kegyuraság) legmagasabb fokán áll a ma-
gyar alföld holdanként 50 kral, míg Erdélyben egy holdra csak
3 kr. esik.

Az évi *tiszta jövedelem* holdankénti átlaga az összes kamarai
és koronai erdőkre nézve, a szolgálmányok értékét is beleszámítva,

tesz 96 krt és ha Erdélyt, rendkívüli viszonya miatt, az átlagból kizárjuk 1 ft. 24 krajczárt.

Az egész 2645930 kat. hold terület erdőgazdaságának intézésére kezelésére nem különben a felügyeletre szükséges tiszti és szolgái személyzet beosztása következő kimutatásból látható:

Folyó-szám	Az ország neve	Az erdő területe holdakban	Az erdősz- tiszték A gyakornokok Az erdőőrök			A területből esik egy	
			s z á m a			erdész- tisztre	erdőőrré
1	Alsó-Austria	48000	48	6	62	1000	774
2	Salzburg	11400	7	—	16	1628	712
3	Tirolis	233000	2	—	60	116500	3883
4	Karinthia	820	1	—	3	820	273
5	Tengerpartvidék	60200	17	4	58	3541	1038
6	Dalmatia	4600	1	—	3	4600	1533
7	Keleti Gácsország	497000	83	12	441	5988	1127
8	Nyugoti „	25500	6	1	50	4250	510
9	Bukovina	119500	11	—	80	10864	1494
10	Lombardi és Velencei ki- ráltság	30000	30	—	99	1000	303
11	Magyarország	922300	127	18	610	7262	1512
12	Horvátország	62000	6	2	36	10333	1722
13	Erdélyország	631610	15	1	185	42107	3414
Összeg és átlag . . .		2645930	354	44	1703	7474	1554

A magyarországon tervezett gazdasági és erdőszeti tanintézetekről már jó ideje semmi sem jött köztudomásra. Ezen körülményt sokan arra magyarázták, hogy ezen fontos ügy is a terv

elkészítésénél tovább nem haladt. Örvendünk, hogy azon kellemes helyzetbe jutottunk t. olvasóinkat ez úgy örvendetes előhaladásáról biztos forrásból tudósíthatni.

Lapunk 1863. és 1864. évfolyamaiból tudják t. olvasóink, hogy három gazdasági és erdészeti iker tanintézet t. i. Keszthelyen, Debreczenben és valahol a felvidéken. A Keszthelyi intézet felállítása legkevesebb költséggel és nehézséggel járván ennek megnyitása rendeltetett el legelőször még mult év Január havában, s meg azon év folytán ez intézet igazgatójául Péterfy József úr neveztetett ki, ki is azóta Keszthelyen a tanintézet berendezésével foglalkozik. Hallomás szerént a tanári és segédtanári állomásokra a pályázat a legrövidebb idő alatt ki fog hirdettetni, s az intézet még ez évben megnyílik.

A felvidéken állítandó tanintézet helyiségére nézve még mai napig sincs megállapodás, sem Eperjes sem Iglo sem Rimaszombat-helyi viszonyai nem felelnek meg egészen azon igényeknek, melyek egy felvidéki gazdasági és erdészeti tanintézet czélszerűségének fő feltétei; azért a nm. m. kir. helytartótanács Beszterczebányára Zólyom megyében irányra szemeit, de itt, a mint hallottuk, nem találván a várt részvételre előlegesen Beszterczebánya közelében fekvő Lipcs mezőváros helyi viszonyai megvizsgálását rendelé el.

A felvidék vetervezett gazdasági tanintézet úgy látszik, mintha a Debreczenit egy időre háttérbe szoritotta volna, ezt látszik tanusítani Császár Ő Felsége Budán Junius 7-éről kelt s magyarország helytartójához intézett kegyes leirata is, mely így szól: *„Kedves Gróf Pálffy! Akaratom, hogy az Altalam már jóváhagyott gazdasági tanintézetnek Debreczenben leendő felállítása iránti tárgyalások lehetőleg gyorsítassanak s azok megnyitása mielőbb megtörténjék. Ön ennél fogva magyar kir. udvari kanczellárium útján a szükséges javaslatokat megteendő. Buda, Jun. 7. 1865. Ferencz József s. k.“*

Erdészeti törvényjavaslat. Az orsz. magy. Gazdasági Egyesület által, az erdészeti törvényjavaslat kidolgozására kinevezett bizotmány f. é. Junius 5-én tartá Pesten első ülését, melyben Diváld Adolf e törvényjavaslat alapelveiről egy épen oly terjedelmes mint alapos és érdekes értekezést olvasott fel. A bizotmány idő hiánya miatt nem bocsátkozhatván ez alkalommal az alapelvek tüzetes megvitatásába, elhatározta, hogy ezen mély szakavatottsággal irt értekezés a gazdasági Egylet választmányának használatára kinyomas-sék, hogy az annak alapján az erdészeti törvény alapelveit mélyebb megfontolás után még a folyó év őszén ismét tartandó bizotmányi ülésben véglegesen megállapítsa és enekből kiindulva egy törvényjavaslatot készítsen.

Át né z e t e

az osztrák birodalom területén fekvő bányá-kincstári erdők bevételeinek, kiadásainak és tis

(A os. kir. pénzügyministerium által kiadott 1865. előszámvetés alapján összeállítva.)

Folyó szám	Erdő- terület holdak		Ö s s z e s b e v é t e l				A. szolgálmányok pénzértéke	Ö s s z e s k i a d á s				Pénzfölösleg	A t e r ü			
			fáért	mellék használatért	egyebekért	összesen		üzletre	kezelésre	közterhekre	összesen		a b e v é t e l b ől			
													fáért	mellék használatért	egyebekért	összesen
f o r i n t o k																
1	285000 ¹⁾	Ausztria és Stíria	1087680	49971	209283	1346934	41000	1000090	111292	26467	1137849	209085	381	18	73	47
2	192000	Salzburg	156168	4976	3956	165100	126000	89852	47331	22117	159300	5800	81	3	2	8
3	86900	Karinthia és Krain	74571	1605	424	76600	23400	33994	24216	4090	62300	14300	86	2	1	8
4	9780	Csehország.	155353	4664	833	160850	—	24765	14691	7361	46817	114033	1588	48	8	164
		Magyarország.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
5	43000	Zolyomi erdőhivatal.	70024	2540	6302	78866	11300	35339	15210	6100	56649	22217	163	6	15	18
6	62000 ²⁾	Breznóbányai erdőhivatal	453550	3164	25232	481946	13900	294931	32963	27329	355223	126723	731	5	41	77
7	27000 ³⁾	Körmöczbányai "	28778	459	3380	32617	51400	20119	13098	2400	35617	—3000	106	2	12	12
8	63000 ⁴⁾	Besztercebányai "	173571	18	17922	191511	22000	102580	28203	15000	145783	45728	275	—	28	30
9	70000 ⁵⁾	Selmeczbányai "	111260	2130	5670	119060	69400	58209	28846	11573	98628	20332	159	3	8	17
10	32000	Szomolnoki "	115469	2563	168	118200	20000	45562	15035	13903	74500	43700	361	8	—	36
11	80000 ⁶⁾	Nagybányai "	199680	300	120	200100	5470	167368	20672	2460	190500	9600	250	—	—	24
12	39000 ⁷⁾	Strimbulyi "	121908	1095	8697	131700	—	112369	12531	1600	126500	5200	312	3	22	33
13	61000	Százvárosi "	78908	4083	409	83400	50000	60389	12387	2424	75200	8200	129	7	—	13
14	124000	Topánfalvi "	95860	1150	1290	98300		80866	22987	4447	108300	—10000	77	1	1	7
15	31000	Vajdahunyadi "	38850	210	40	39100		25621	12279	—	37900	1200	125	—	—	12
16	35000	Zalatnai "	25402	298	300	26000		7834	15416	4450	27700	—1700	72	1	1	7
	1237680	Összeg	2987032	79226	284026	3350284	433870	2249888	427157	151721	2828766	521518	241	6	23	27

¹⁾ Ezen összegből 133000 hold a bányák számára rezervált erdő s mint ilyen semmi jövedelmet sem hajt mert termékei csak azon áron adatnak a bányászatnak a mibe

²⁾ Ebből 17000 hold közbirtokossági erdő, melyből nem a kincstárt illető része az évi fatermésnek, készpénzen vétetik meg.

³⁾ Reservált erdő.

⁴⁾ Reservált erdő.

⁵⁾ Ebből 23000 hold rezervált és 3000 hold közbirtokossági erdő.

⁶⁾ Ebből 50000 hold rezervált és 5000 hold a fa megfizetése mellett csak levágásra átvett magányerdő.

⁷⁾ Ebből 8500 hold magánbirtokosoktól levágásra átvett erdő.

Átnézete

kő bánya-kincstári erdők bevételeinek, kiadásainak és tisztajövedelmeinek.

(A os. kir. pénzügyminisztérium által kiadott 1865. előszámvetés alapján összeállítva.)

vétel		A. szolgalmányok pénzértéke	Összes kiadás				Pénzfőlösleg	A terület egy holdjára esik										Tiszta jövedelem holdanként		
Egyebekért	összesen		üzletre	kezelésre	közterhekre	összesen		a bevételeiből				a szolgalmak értékéből	a kiadásból				a pénz főtőltségéből	pénzben	szolgalmak értékében	összesen
								fiáért	mellék használatért	egyebekért	összesen		üzletre	kezelésre	közterhekre	összesen				
f o r i n t o k								k r a j c z á r o k												
209283	1346934	41000	1000090	111292	26467	1137849	209085	381	18	73	472	14	351	39	9	399	73	73	14	87
3956	165100	126000	89852	47331	22117	159300	5800	81	3	2	86	1	47	25	11	83	3	3	1	4
424	76600	23400	33994	24216	4090	62300	14300	86	2	1	88	27	39	27	5	71	18	18	27	45
833	160850	—	24765	14691	7361	46817	114033	1588	48	8	1644	—	253	150	75	478	1166	1166	—	1166
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6302	78866	11300	35339	15210	6100	56649	22217	163	6	15	184	26	82	36	14	132	52	52	26	78
25232	481946	13900	294931	32963	27329	355223	126723	731	5	41	777	22	459	53	44	556	221	221	22	243
3380	32617	51400	20119	13098	2400	35617	—3000	106	2	12	120	190	74	48	9	131	—11	—11	190	179
17922	191511	22000	102580	28203	15000	145783	45728	275	—	28	303	35	162	45	24	231	72	72	35	107
5670	119060	69400	58209	28846	11573	98628	20332	159	3	8	170	98	83	41	17	141	29	29	98	127
168	118200	20000	45562	15035	13903	74500	43700	361	8	—	369	62	142	47	43	232	137	137	62	199
120	200100	5470	167368	20672	2460	190500	9600	250	—	—	249	7	209	26	3	238	12	12	7	19
8697	131700	—	112369	12531	1600	126500	5200	312	3	22	337	—	288	32	4	324	13	13	—	13
409	83400	50000	60389	12387	2424	75200	8200	129	7	—	136	20	99	20	4	123	13	13	20	33
1290	98300		80866	22987	4447	108300	—10000	77	1	1	79	20	65	18	4	87	—8	—8	20	12
40	39100		25621	12279	—	37900	1200	125	—	—	125	20	82	40	—	122	3	3	20	23
300	26000		7834	15416	4450	27700	—1700	72	1	1	74	20	22	44	13	79	—5	—5	20	15
84026	3350284	433870	2249888	427157	151721	2828766	521518	241	6	23	270	35	182	34	12	228	42	42	35	77

sámára reservált erdő s mint ilyen semmi jövedelmet sem hajt mert termékei csak azon áron adatnak a bányászatnak a mibe kerültek.
melyből nem a kincstárt illető része az évi fatermésnek, készpénzen vételik meg.

old közbirtokossági erdő.

old a fa megfizetése mellett csak levágásra átvett magányerdő.

vágásra átvett erdő.